

Scenariusz lekcji

kl. VII

kl. VIII

szkoły ponadpodstawowe

Autorka: **Ola Synowiec**

Temat lekcji: Współczesne niewolnictwo

45 min

Forma zajęć: Dyskusja, Prezentacja multimedialna, Pytania prawda/fałsz, Wideo, Praca w grupach, Burza mózgów

Wymagany sprzęt:

- projektor, podłączenie do dźwięku – linki zawarte obok ikony ->
- dostępna również wersja bez projektora poniżej

Opis:

Scenariusz jest częścią projektu „Akcja Dekolonizacja – jak historia świata wpływa na teraźniejszość” realizowanego przez Fundację Go’n’Act. Częścią projektu, w ramach którego powstał scenariusz, jest zestaw kart edukacyjnych pt. „Globalne Fiszki”.

Scenariusz jest zbudowany z segmentów, które można wykorzystywać jako uzupełnienie lekcji, realizować całościowo, bądź uzupełniać zadaniami i materiałami z „Globalnych Fiszek”. Umożliwia to elastyczne wplatanie kluczowych wątków edukacji globalnej w prowadzony przez siebie przedmiot. Fiszka nr 58 „Współczesne niewolnictwo” może być rozszerzeniem lekcji, a dodatkowe fiszki, które można wykorzystać uzupełniając do scenariusza, mają numery: 6, 32, 33. Zarówno karty, prezentacje multimedialne do scenariuszy, jak i same scenariusze, są dostępne w wersji elektronicznej do pobrania na stronie: www.goandact.org/publikacje. Dostępne są tam również inne nasze publikacje na temat niewolniczej pracy dzieci, m.in. „Dzieciom Dzieciństwo. Stop pracy dzieci.”

Cele:

Uczeń rozumie:

- niewolnictwo nie jest reliktem przeszłości
- eliminacja niewolnictwa jest jednym z największych wyzwań współczesnego świata
- niewolnictwo przybiera dzisiaj nieco inne formy niż w przeszłości
- współczesne niewolnictwo dotyczy także Polski: zarówno jako miejsce pracy przymusowej dla obcokrajowców oraz Polaków jako ofiar poza granicami kraju

- współczesne niewolnictwo nie dotyczy zarówno krajów globalnego Południa, ale całego świata
- nowe technologie stanowią środek wspomagający dla pracy przymusowej i handlu ludźmi, a część używanej przez nas elektroniki powstaje z pogwałceniem praw człowieka i pracownika

Uczeń potrafi

- rozpoznać zagrożenie handlem ludźmi i pracą przymusową w ofertach pracy
- zachować środki ostrożności przy szukaniu pracy

Przebieg lekcji

Wprowadzenie – dyskusja

3 min

1. Co to jest niewolnictwo? Jak możecie je zdefiniować?
2. Z jakimi miejscami na świecie i okresami na świecie kojarzy się wam niewolnictwo?
3. Czy niewolnictwo jest dzisiaj legalne?
4. Czy mimo wszystko niewolnictwo jest reliktem przeszłości?

Współczesne niewolnictwo – podstawowe informacje i pytania prawda/fałsz

10 min

[Prezentacja multimedialna](#)

Mini wykład – pytania prawda/fałsz

- Pytanie
- Prawda
- Fałsz

Przebieg lekcji

? Na świecie jest obecnie mniej niewolników niż w 1860 roku.

× Szacuje się, że w 1860 roku na świecie w niewoli żyło 25 milionów ludzi, dzisiaj – jak podaje „Global Estimates of Modern Slavery” (2022) – ponad 27 milionów jest ofiarami pracy przymusowej. Ten sam raport szacuje liczbę współczesnych niewolników na 50 milionów osób (jest to o 1/3 więcej osób niż mieszkańców liczy Polska!). Ponad 27 milionów to ofiary pracy przymusowej, a ponad 22 miliony to ofiary przymusowych małżeństw. W obydwu przypadkach ofiary nie mogą sprzeciwić się wykorzystywaniu albo uciec z powodów takich jak: groźby, przemoc, przymus, oszustwo, nadużywanie władzy. 12 milionów z tej liczby stanowią dzieci. Częścią problemu współczesnego niewolnictwa jest też handel ludźmi.

? Liczba niewolników w ostatnich latach zmniejsza się.

× Raport „Global Estimates of Modern Slavery” podaje, że tylko w ciągu pięciu lat, od 2016 do 2021 roku, liczba niewolników zwiększyła się o 10 milionów. Jednymi z głównych przyczyn takiego stanu rzeczy były m.in. pandemia COVID-19, konflikty zbrojne, ocieplenie klimatu.

? Nowe technologie wpłynęły na zmniejszenie się liczby niewolników.

× Wręcz przeciwnie – nowe technologie wspomagają rozwój niewolnictwa i stanowią dodatkową przyczynę (punkt 2) zwiększania się liczby niewolników w ostatnich latach. Nowe technologie ułatwiają wykonywanie pracy dla odbiorców z innych krajów niż te, w których przebywają zmuszane do pracy osoby – to bardzo utrudnia postawienie zarzutów odpowiednim ludziom. Media społecznościowe wspomagają handel ludźmi: zarówno poprzez rekrutację, jak i jako nowoczesne „targi niewolników” (znane są przypadki handlu ludźmi na Instagramie czy w serwisie 4Sale). Niewolnicza praca i praca dzieci wykorzystywana jest przy produkcji elektroniki (patrz Zadanie dodatkowe 2).

Przebieg lekcji

- ? Na większe ryzyko pracy przymusowej narażeni są migranci.**
- ✓ Jak podaje „Global Estimates of Modern Slavery” w przypadku osób migrujących to zagrożenie jest trzykrotnie wyższe. „Sprawca szuka kogoś, kto będzie podatny. Bazuje na marzeniach ofiar i na ich wielkim pragnieniu zmiany życia. Ale też na deficytach, choćby braku znajomości języka czy braku wiedzy o realiach życia i przepisach prawnych w nowym kraju” – mówi Joanna Garnier z Fundacji La Strada.
- ? Nie istnieją na świecie kraje, które nie mają problemów z niewolnictwem.**
- ✓ Żaden kraj na świecie nie jest wolny od problemu niewolnictwa (więcej Globalne Fiszki nr 58: Współczesne niewolnictwo). Nie jest od niego wolna także Polska, która zmaga się z nim w trzech aspektach:
  - A) Jako źródło pracowników przymusowych – Polacy jako ofiary, najczęściej w krajach Europy Zachodniej
  - B) Jako kraj tranzytowy dla ofiar handlu ludźmi (ofiary przewożone najczęściej do Europy Zachodniej)
  - C) Jako miejsce docelowe ofiar handlu ludźmi – praca przymusowa wykonywana na terenie naszego kraju (wiele takich osób pochodzi z Ukrainy, Azji, a ostatnio z Ameryki Łacińskiej)

Pytanie dodatkowe

Eliminacja niewolnictwa na świecie jest jednym z zadań 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju zapisanych w Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z 2015 roku (więcej Globalne Fiszki nr 33: 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju), która mówi, że należy:

Podjąć natychmiastowe, skuteczne działania w kierunku wyeliminowania [do 2030 roku – przyp. Autorki] pracy przymusowej i współczesnych form niewolnictwa oraz handlu ludźmi oraz zapewnić całkowity zakaz najgorszych form pracy dzieci, w tym ich rekrutację jako żołnierzy, a do 2025 roku wyeliminować całkowicie wszelkie formy pracy dzieci.

Czy jest to możliwe? Dlaczego to zadanie może być trudne lub nawet niemożliwe do zrealizowania?

Przebieg lekcji

Relacje ofiar handlu ludźmi w Polsce

15 min

[Wideo Fundacji La Strada „Ugrzęznąć w Polsce”, w którym wypowiadają się ofiary handlu ludźmi – młodzi ludzie pochodzący z Ameryki Łacińskiej](#)

W wersji bez projektora zobacz Załącznik 1

Pytania do dyskusji:

1. Czy tak wyobrażaliście sobie współczesnych niewolników? Kim są osoby, które stały się ofiarami handlu ludźmi? Czy tak wiele je od was różni?
2. Dlaczego osoby z nagrania zdecydowały się na wyjazd do Polski?
3. Jak w przypadku tych osób przejawiał się handel ludźmi i praca przymusowa? Kiedy zdały sobie one sprawę, że coś jest nie tak?
4. Dlaczego przez jakiś czas osoby te nie zgłaszały przestępstwa policji?

Pytania dodatkowe:

1. Na nagraniu jedna z osób, Valetina, ma rozmazaną twarz – jak myślicie dlaczego? (więcej Globalne Fiszek nr 32: Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa)

Jak nie stać się ofiarą handlu ludźmi oraz pracy przymusowej? – praca w grupach nad ofertami pracy za granicą

14 min

[Zdjęcia](#)

W wersji bez projektora rozdaj grupom wydrukowane materiały (Załącznik 2)

Praca z materiałami:

Przebieg lekcji

Klasa zostaje podzielona na trzy grupy – każda z nich przygląda się jednemu ogłoszeniu o pracę i próbuje znaleźć elementy ogłoszenia, które wydają się podejrzane oraz te, które mogą nosić znamiona handlu ludźmi oraz szukania ofiar do wykonywania pracy przymusowej.

W razie trudności można naprowadzić uczniów na odpowiedzi, zadając odpowiednie pytania.

Podpowiedź:

Grupa 1:

- zbyt krótkie godziny pracy
- niewymagane kwalifikacje do specjalistycznej posady
- brak znajomości języka w dalekim kraju może sprzyjać uwięzieniu
- podejrzane ograniczenie wiekowe – zawód menedżera hotelu nie powinien takowego wymagać
- wygląd nie powinien być ważny w tym zawodzie
- odpracowywanie długu (za przylot oraz formalności) może doprowadzić do usidlenia danej osoby
- brak nazwy firmy, jej strony czy jakichkolwiek na nią namiarów; brak nazwiska osoby odpowiedzialnej za ofertę; namiar na osobę kontaktową jest niepoważny; niemiecki numer telefonu (dlaczego?)
- zdjęcia (wypoczywająca para, drinki) są bliższe wypoczynkowi niż pracy
- błędy („ekluzywny”) nie świadczą o profesjonalizmie firmy

Grupa 2:

- wyjazdy tylko dla kobiet (dlaczego?)
- zbyt wysokie zarobki jak na wykonywaną pracę
- podany termin nie zgadza się z terminem winobrania (to zaczyna się pod koniec sierpnia)
- powrót przed końcem roku szkolnego sugeruje, że oferta wycelowana jest w bardzo młode dziewczyny
- nigdy nie powinniśmy nikomu wysyłać zdjęcia naszych dokumentów (co może nas w związku z tym spotkać?)
- niepoważny mail (prywatny, nie firmowy); brak nazwiska organizatorki (czy w ogóle jest kobietą); brak namiarów na firmę
- zdjęcie – kobiety na zdjęciu nie pracują, tylko piją wino

Przebieg lekcji

Grupa 3:

- brak opisu oferowanej pracy, zamiast tego próba złapania potencjalnych chętnych na chęć zarobku oraz na popularny temat kryptowalut (wykorzystanie wizerunku bitcoina, chociaż wcale nie musi chodzić o tę konkretną kryptowalutę)
- rejestracja na nieznanej stronie
- ściąganie podejrzanych plików
- uiszczenie opłat za bilet lotniczy (czy nie za pośrednictwem strony?) bez jakichkolwiek gwarancji
- skracanie dystansu i mamienie wspólnotowością poprzez zaproszenie do "rodziny"
- oferta może być zarówno zagrożeniem, jeśli chodzi o handel ludźmi i pracę przymusową za granicą, jak i oszustwem (wyłudzenie danych, ściąganie potencjalnie niebezpiecznych plików, wyłudzenie pieniędzy)

Podsumowanie lekcji

3 min

1. Czy niewolnictwo to relikty przeszłości?
2. Kto może stać się ofiarą współczesnego niewolnictwa?
3. Czy niewolnictwo to problem jedynie krajów globalnego Południa (tj. Azji, Afryki, Ameryki Łacińskiej itd.)?

Zadania dodatkowe

Stworzenie „Kodeksu bezpieczeństwa przy szukaniu pracy – nie tylko za granicą”

5-10 min

Klasa wypisuje (albo praca indywidualna lub grupowa w ramach dodatkowego projektu lub pracy domowej – może być w formie plakatu, gazetki, ulotek do rozdania innym uczniom i uczennicom) zasady, których powinniśmy przestrzegać szukając i podejmując się pracy (szczególnie za granicą, ale nie tylko) oraz sygnały ostrzegawcze, które mogą świadczyć o nieuczciwości oferty.

#dodatkowy moduł

#dodatkowy projekt

#praca domowa

Przebieg lekcji

Kto zrobił mój telefon?

10 min

Z tekstu „Mamy XXI wiek, a niewolnictwo ma się świetnie. Przykładasz do niego rękę” Malwiny Kuśmerek na stronie Spider’s Web klasa wynotowuje przykłady nieuczciwych praktyk przy produkcji telefonów komórkowych oraz zatrudniania osób z globalnego Południa do pracy przy znanych aplikacjach. Co możemy zrobić (rządzący oraz my jako uczniowie, obywatele oraz użytkownicy usług takich firm), żeby takie sytuacje się nie zdarzały?

[Link do artykułu Malwiny Kuśmerek](#)

#dodatkowy moduł

#dodatkowy projekt

#praca domowa

Plakat/gazetka o niewolnictwie oraz pracy dzieci

W odniesieniu do informacji z lekcji, raportu „Global Estimates of Modern Slavery” (raport w języku angielskim) oraz znalezionych przez siebie informacji stwórz plakat/gazetkę ścienną informującą o niewolnictwie oraz pracy dzieci. Pamiętaj, żeby odnieść się do Konwencji Praw Dziecka – możesz skorzystać z materiałów przygotowanych przez Fundację Go’n’Act, w tym publikacji „Dzieciom Dzieciństwo. Stop pracy dzieci” (www.goandact.org/publikacje).

#dodatkowy projekt

#praca domowa

Załączniki do scenariusza:

Załącznik nr 1 – Fragmenty wypowiedzi z nagrania Fundacji La Strada „Ugrzęznąć w Polsce”

Załącznik nr 2 – Jak nie stać się ofiarą handlu ludźmi oraz pracy przymusowej? – materiał do pracy w grupach

Scenariusz lekcji pt. „Współczesne niewolnictwo” jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Go’n’Act. Utwór powstał w wyniku realizacji projektu polskiej współpracy rozwojowej finansowanego przez MSZ RP w roku 2024. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i posiadaczach praw.

Projekt współfinansowany z budżetu państwa w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

Załącznik nr 1

Fragmety wypowiedzi z filmu Fundacji La Strada „Ugrzęznąć w Polsce”, w którym wypowiadają się ofiary handlu ludźmi – młodzi ludzie pochodzący z Ameryki Łacińskiej

Jestem z Wenezueli, mam 23 lata. Jestem fotografem, uwielbiam robić zdjęcia, zarówno w technologii cyfrowej, jak i analogowej. Sprawia mi to ogromną radość. Przyjechałem do Polski w poszukiwaniu lepszego życia. Przyjechałem za pośrednictwem agencji pracy, to jest bolesna historia, bo wydarzyło się mnóstwo rzeczy... Mówiąc w skrócie: zostałem ofiarą procederu handlu ludźmi...

Jestem z Wenezueli (...) Studiowałam architekturę, ale w kraju, z którego pochodzę działa się na tyle źle, że zamknięto uniwersytet. Pojawiła się jednak opcja wyjechania do Polski. Skontaktował się ze mną pracownik agencji pracy i zaskarbił sobie moje zaufanie, bo był z mojego miasta, mówił w tym samym dialekcie. Powiedział mi, że będę pracować w hotelu, ponieważ jestem dwujęzyczna, mówię po angielsku, miałam się tylko nauczyć niemieckiego i trochę polskiego, i wszystko miało być super. Zaprezentowano mi ofertę pracy w Koszalinie, poczytałam trochę o tym mieście, zobaczyłam, że jest blisko morza i wygląda w porządku. Potem mi powiedzieli, że oni zapłacili za mój bilet, więc muszę to odpracować, że będą potrącać 500 PLN miesięcznie. Chciałam szybko się pozbyć długu, więc się zgodziłam. Policzyłam to sobie, zgodziłam się spłacać nawet po 1000. Następnie, po ok 2 miesiącach jak tam pracowałam, zabrano mi paszport, tłumacząc że jest to potrzebne żeby „wyrobić kartę pobytu”. Potem dopiero zrozumiałam, że zabierali nam paszporty po to, żebyśmy nie mogli opuścić Polski. Jak się zorientowałam, w jakiej sytuacji się znalazłam, poprosiłam osobę, która zabrała mi paszport, żeby mi go zwróciła, a on mi powiedział, że nie. Więc zagroziłam, że zadzwonię po policję, na co dostałam odpowiedź, że jeżeli to uczynię to mnie deportują, bo jestem nielegalnie w Polsce, to był szantaż. Wtedy zaczęłam odczuwać dolegliwości psychosomatyczne (...) Czułam się uwięziona w tej sytuacji, nie miałam pomysłu jak się z niej oswobodzić.

Mam 26 lat, jestem Kolumbijczykiem z Bogoty, od 6 lat jestem barmanem. Podjąłem decyzję o emigracji, bo w moim kraju spotkało mnie wiele złego. Jestem gejem, a tam, w Kolumbii to problem. Poderżnięto mi gardło. Ledwo uszedłem z życiem. Decyzję o emigracji podjąłem ze względu na bezpieczeństwo. Podjąłem pochopną decyzję, zapłaciłem pieniądze oszustowi, żeby przyjechać do pracy tutaj, gdzie warunki były fatalne. Nigdy nie pracowałem tak ciężko, w niskich temperaturach. Harowałem w przetwórni drobiu, krojąc kurczaki.

Załącznik nr 1

Mam na imię Valentina, jestem z Kolumbii. Mam 21 lat, jak przyjechałam do Polski, jak wydarzyły mi się te wszystkie złe rzeczy – miałam 19. Ze względu na Covid wszyscy się gdzieś poruszali szukając lepszych możliwości. Ja postanowiłam opuścić kraj (...) Potem nie wiedziałam co zrobić, znalazłam się na zupełnie innym kontynencie, nikogo tu nie znałam, poza tym podpisaliśmy dokumenty, że jak opuścimy miejsce pracy, to będziemy musieli za to zapłacić. Tam nie było żadnych konkretów, więc nawet nie wiedziałam, o jakim czasie mowa.

W Meksyku układało mi się dobrze. Pracowałam, studiowałam, naprawdę – nie miałem tam problemów. Potem niestety nastąpiła pandemia Covid, moja rodzina znalazła się w trudnej sytuacji finansowej, więc przyjechaliśmy tutaj, żeby przeżyć. Miało być tylko na trochę, żeby zaoszczędzić i wrócić do kraju. Niestety znalazłem się w środowisku, które mogę nazwać przestępczym. Trafiłem na zad*pie, daleko od cywilizacji. Pierwszy z brzegu przykład – przyjechaliśmy w 8 osób z Meksyku, wrzucili nas wszystkich do jednego pokoju, który był bardzo mały, prawie nie dało się tam oddychać. Przyjechałem latem, było gorąco, w takich warunkach niemal nie do wytrzymania. Powiedzieli mi, że muszę pracować przynajmniej przez rok, bo takie warunki zaakceptowałem. Czułem się wtedy fatalnie, bo już nie wiedziałem, jak sam siebie postrzegam i co myśleć o sobie. Zastanawiałem się: dlaczego podjąłem takie decyzje, że znalazłem się w sytuacji, w której czuję się więźniem. Chcesz wyjechać i nie możesz. Nawet nie otrzymujesz swoich pieniędzy. Nawet nie miałem jak uciec, bo nie miałem na to pieniędzy.

Załącznik nr 2

Jak nie stać się ofiarą handlu ludźmi oraz pracy przymusowej? – praca w grupach nad ofertami pracy za granicą (przy pracy bez projektora)

Pracuj jako menager exluzywnego hotelu w raju!

- Praca 3-4 godziny dziennie
- Wiek: do 30 lat
- Przyjemna aparycja
- Doświadczenie i znajomość języka niewymagane

Opłacamy lot, zakwaterowanie i pozwolenie na pracę - nie przejmuj się tym! Oddasz ten koszt potem, z wypłat z Twojej wymarzonej pracy!

f Znajdź mnie na Facebooku i napisz wiadomość prywatną: Mariusz na Zanzibarze (zdjęcie z papugą). Spełniaj swoje marzenia jak ja!

+49-30 1 5372678

Załącznik nr 2

Jak nie stać się ofiarą handlu ludźmi oraz pracy przymusowej? – praca w grupach nad ofertami pracy za granicą (przy pracy bez projektora)

Winobranie we Francji

Wspólne wyjazdy dla dziewczyn

Organizuję wyjazdy dla dziewczyn na winobranie do Francji. Zarobki rzędu 2500 euro tygodniowo. Wyjazdy w drugiej połowie lipca - powrót przed początkiem roku szkolnego. Załatwię za Ciebie wszystkie formalności - prześlij mi tylko zdjęcie dowodu osobistego albo paszportu na maila agata2005@gmail.com

Załącznik nr 2

Jak nie stać się ofiarą handlu ludźmi oraz pracy przymusowej? – praca w grupach nad ofertami pracy za granicą (przy pracy bez projektora)

**CHCESZ ZARABIAĆ
NA CRYPTO, ALE NIE
WIESZ, JAK ZACZAĆ?**

Pracuj przy konferencjach krypto w Zjednoczonych Emiratach Arabskich i poznaj najlepszych inwestorów świata! Zarejestruj się na stronie congresscrypto.com, ściągnij formularz rejestracyjny, kup swój bilet, a resztę zrobimy za Ciebie!

**DOŁĄCZ DO NASZEJ
CRYPTO-RODZINY!**

CONGRESSCRYPTO.COM